

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิถีการผลิตและระบบนิเวศของชุมชน ก่อนและหลังการขยายตัวข้าวของนาทุ่ง ผลกระทบของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปากพนัง ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง การปรับตัวด้านอาชีพเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งดังกล่าว โดยศึกษาชุมชนที่มีการเลี้ยงกุ้งมาก 3 ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านหัวทรง บ้านย่านยาว บ้านมะขามเรียง เดิมประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักและทำประมงชายฝั่ง ประมงในคลอง (ลำบาง) กระจายอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลหรือริมร่อง เนื่องจากสัญจรเดิมเป็นการสัญจรทางเรือ บ้านเรือนขนาดเล็กไม่ใหญ่โตมากนัก แต่อยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน เป็นแบบเกื้อหนุนกันแบบเครือญาติ การใช้น้ำ เป็นการใช้น้ำธรรมชาติทั้งหมด ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีเนื่องจากคุณภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง การทำนาใช้แรงงานวัว ควาย คนเป็นสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงการผลิตที่สำคัญของชาวบ้าน คือการเปลี่ยนจากการทำนาข้าวเป็นนาทุ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการผลิตยุคใหม่ ที่ตลาดเข้ามามีอิทธิพลต่อการผลิตของชาวบ้านอย่างเต็มที่ โดยการลดความหลากหลายของการผลิต และหันมาทำการผลิตหลักแบบเดี่ยวคือการทำนาทุ่ง โดยการระยะต้นก็ไม่มีปัญหาอะไรนัก แต่นานเข้าการผลิตก็มีปัญหา เนื่องจากมีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เลี้ยงกุ้งได้ยากและผลผลิตราคาไม่แน่นอน ในขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่แรงจูงใจของการเลี้ยงกุ้งเกษตรกรสามารถร่ำรวยได้ ก็ไม่อาจทำให้เกษตรกรหยุดเลี้ยงกุ้งได้ โดยง่าย ประกอบกับความจริงที่ถูกสร้างขึ้นทางสังคม ทั้งโดยบริษัทผู้ขายเคมีภัณฑ์และทางราชการ ส่งเสริมการเลี้ยงกุ้ง ล้วนออกมาในทางเดียวคือเลี้ยงและรวยเร็ว ทำให้เกษตรกรที่ล้มเหลวในครั้งแรก ๆ ก็พยายามเลี้ยงต่อไปอีก แม้จะมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ตาม ในที่สุดหนี้ของครอบครัวที่เลี้ยงกุ้งก็พอกพูนเป็นร้อยแสนร้อยล้าน

การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปากพนัง เป็นการเพิ่มวิกฤติให้แก่เกษตรกรกลุ่มเลี้ยงกุ้งทั้ง 3 พื้นที่ เนื่องจากโครงการฯ บริหารจัดการโดยแยกเป็นน้ำเค็มและน้ำจืดแบบเด็ดขาดทำให้บางหมู่บ้านถูกกำหนดให้อยู่ในเขตน้ำจืด จึงไม่สามารถใช้น้ำเลี้ยงกุ้งอย่างเคยทำมา ในขณะที่บางหมู่บ้านถูกกำหนดให้อยู่ในเขตน้ำเค็ม ซึ่งน้ำมีความเค็มเกินกว่าที่จะเลี้ยงกุ้งได้อย่างที่เคยเป็นมาเช่นกัน ทำให้ผู้เลี้ยงกุ้งรู้สึกว่า ตนไม่ทางจะฟื้นตัวและใช้น้ำได้จากการเลี้ยงกุ้งเนื่องมาจากการเกิดของโครงการฯ จึงมีการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการฯ แต่การเคลื่อนไหวไม่เป็นผล โครงการฯยังดำเนินต่อไป ชาวบ้านพยายามปรับตัวเพื่ออยู่รอด โดยกลุ่มหนึ่งซึ่งมีประมาณร้อยละ 10 ของครอบครัวที่เคยเลี้ยงกุ้งทั้งหมด พยายามที่จะเลี้ยงต่อไป โดยปรับตัวมาเลี้ยงน้อยบ่อ และปล่อยกุ้งในแต่ละบ่อในจำนวนไม่มากนัก คนกลุ่มนี้ได้แก่ผู้ที่ยังมีทุน ใจสู้และมีเครือข่ายที่จะตาม

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ อีกกลุ่มหนึ่งคือครัวเรือนที่จะพยายามปรับเปลี่ยนการผลิต ไปสู่การผลิตที่หลากหลายโดยใช้บ่อกึ่งเดิม และที่ดินบริเวณรายรอบ เช่น การทำไรนาสวนผสม การเลี้ยงปลาหลายชนิดในบ่อเดียวกัน การปลูกปาล์ม กลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 60 ของครัวเรือนที่เคยเลี้ยงกุ้ง แต่เนื่องจากการปรับเปลี่ยนที่ค่อนข้างลำบาก การช่วยเหลือของทางหน่วยงานต่าง ๆ ก็เข้าไม่ถึงเกษตรกรทุกกลุ่ม ทำให้การเปลี่ยนอาชีพลักษณะนี้มีทั้งที่สามารถดำรงอยู่ได้และที่อยู่ไม่ได้ กลุ่มที่พอดำรงอยู่ได้เนื่องจากสามารถเข้าถึงความรู้ การสนับสนุนภาครัฐ อีกทั้งตนเองก็มีทุนเดิมอยู่บ้าง รวมทั้งไม่มีหนี้สินให้รับภาระมากนัก รายได้ที่ได้จากการผลิตที่ถึงแม้ไม่มากนัก ก็พอใช้จ่ายในครอบครัว ครัวเรือนกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 30 ของกลุ่มที่ทำการผลิตที่เน้นความหลากหลายกลุ่มที่ไม่สามารถดำรงอยู่ได้คือกลุ่มที่มีหนี้สินจำนวนมาก ขาดการเข้าถึงแหล่งทุน ขาดการสนับสนุนของทางราชการ ส่วนครัวเรือนที่เหลือจะปรับตัวไปประกอบอาชีพรับจ้างเป็นหลัก ในระยะหลังงานรับจ้างมีน้อยลง ชุมชนที่อยู่ใกล้ทะเลก็มีชาวบ้านออกทะเลจับปลากันมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปคือการปรับตัวไปสู่การทำการผลิตที่หลากหลาย เป็นความหวังของเกษตรกรทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นหนทางที่นำไปให้ครัวเรือนของตนอยู่รอดได้ แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่หนี้สินเก่าที่ยังไม่สามารถปลดได้ ทำให้ที่ยากจะอยู่ได้ด้วยการผลิตที่ทำรายได้ไม่มากนัก และยากที่จะคิดอะไรใหม่ ๆ ใด เนื่องจากถูกเร่งรัดเรื่องหนี้สินตลอดเวลา ดังนั้นหากทางราชการหรือฝ่ายอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุนให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ สามารถจัดการเรื่องหนี้สินของตนเองได้แนวทางที่ชาวบ้านจะสามารถดำรงอยู่ได้บนพื้นฐานการผลิตแบบหลากหลาย ก็น่าจะเป็นจริงได้มาก

Abstract

This research project. An objective way to study production and ecosystem communities. Before and after growth belongings Shrimp farm. Impact of development River area Pakphanang. To treat the shrimp farmers. Professional farmers to adapt their culture shrimp. The education community has 3 large shrimp culture community. The study found. Farmers Banhuarong Banyanyaw Banmakhamreang. Old farm occupations as a career and coastal fisheries. Capture in fisheries (Lambang) distribution in coastal areas or vice Rim. Because travel is travel the same boat. Homes, small unimpressive much. But live as families. The relationship in a community support a family. Using water as a natural water. No chemical fertilizer because soil quality is highly fertile. The cattle farm labor is important.

The changes in production of the villagers. Is changing from a rice shrimp farm production, which constitute a new generation. The market to influence the productivity of the people fully. By reducing the diversity of production. And turned to production is the main single shrimp farm. The early phases are not problems; However long the production is a problem. Because of environmental impact. Shrimp culture is difficult to make yield and price uncertainties. While the cost of production higher. But the incentive of raising shrimp farmers can prosper. It could not stop farmers raising shrimp easily. Coupled with the fact that has been created, social. By both the Government and chemical sellers. Promote the culture of shrimp all in one is pleasant and fast service. Farmers failed to make the first attempt to treat it any further. Although debt is increasingly being otherwise. In most families a debt of shrimp rearing it is often very much accumulate million.

Occurrence of the River Area Development Project pakphanang. Add a group crucial to farmers raising shrimp and 3 areas. Because project management. The separation is a brine and fresh water makes some villages was strictly prohibited in the zone assigned to freshwater. Is not usually a food shrimp made in some villages to be set in the brine zone. Have led to excess salinity shrimp culture has ever before. Raising shrimp make a deep knowledge that They will not recover the debt and by raising shrimp comes from the emergence of the project. The opposition Movement Project But the movement is. Project to Continue Villagers try to adapt to survive. The group has about a 10 per cent of families had shrimp culture. Trying to treat. The adjustment to

rearing ponds less. Shrimp in each pond and leave in a few. This group includes people who have capital. Fight and be a network to the relevant information. Another group is trying to adjust to household production. To production using a variety of old shrimp ponds. And land around the area such as joint plantation. Many fish breeding ponds in the same palm cultivation. This group has about 60% of households had shrimp culture. Because of changes that is quite difficult. The help of the agencies are also not all groups of farmers. Make a career change like this can both live and is not. Enough group that existed because of access to knowledge. Since the government. Self is also the former capital and no debt to some has been much Revenue from the production even though not many. Pay is so-so family. Household group is approximately 30%. Production office of diversity-oriented groups that can not live with is the amount of debt. Lack of access to capital sources. Lack of public support. The remaining households will adapt to hire professionals is key In the latter has less employment. Community near the sea is the home of sea fish growing.

"In summary, is to adapt to a variety of manufactures. Hope all 3 of the farm village. But important issue is an old debt that can not uncouple. Is made difficult by the revenue produced not much. What to think hard and new. Be accelerated because of debt any time. Therefore, if the government or other parties to support people to this group. Can manage their debt. The way that people can live to produce on the basis of a variety. It will be a reality.